

500 ýyllap Kábäni goran aždahanyň rowaýaty

Category: Kitapcy, Mistika we fantastika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

500 ýyllap Kábäni goran aždahanyň rowaýaty 500 ÝYLLAP KÄBÄNI
GORAN AŽDARHANYŇ ROWAÝATY

Kanuny Soltan Süleýmanyň aždarha motiwli ýatagany

Döwlet dileseň humaydan iste,

Genji-kän isteseň aždarhadan iste.

(Fizuly)

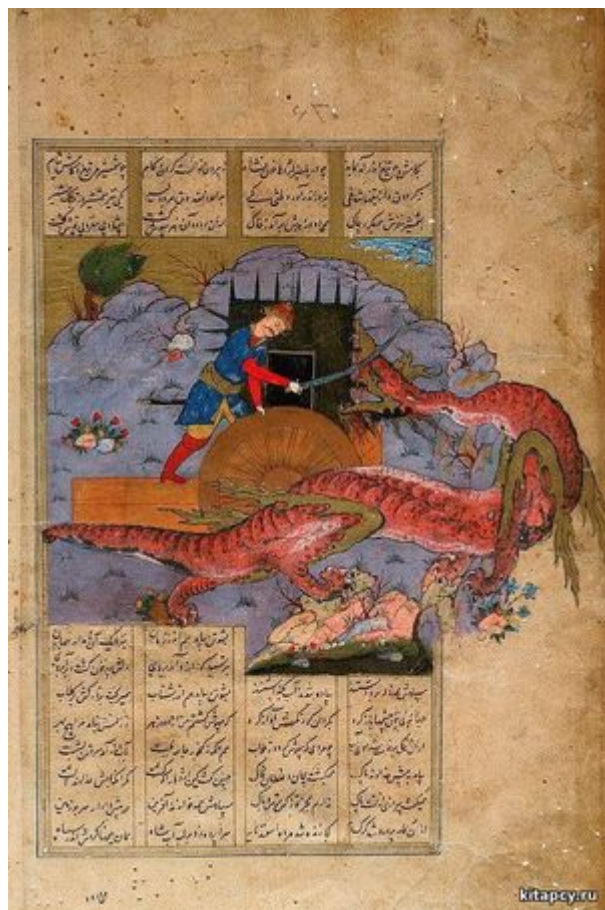
Fizulyňyň «Leýli-Mežnun» poemasynda geçýän bu setiri «Kábäni 500 ýyllap goran aždarha» rowaýatyna ýsarat edýär.

Bu ýazgynyň dowamynda okajak rowaýatyňyzyň birinji bölegi hazyna goraýjy aždarha bilen baglanyşykly bolsa, ikinji bölegi guşuň kureýşlilere nesibeleriniň şowlandygyny görkezmegi bilen baglanyşykly.

• Aždarhalar

Aždarhalar dürli medeniýetlerde ganatly, ganatsyz, dört aýakly süýreniji, ýylan ýaly dürli formalarda şekillendirilen mifiki jandarlardyr.

Suwda, gury ýerde ýa-da howada ýaşap bilýän aždahalar uly ýylanyň, krokodiliň, hažžygyň ýa-da ýyrtyjy guşyň sypatynda berlipdir.

Firdöwsiniň «Şanamasynda» Ispendiýar aždarihany öldürip durka Ýakyn Gündogarda bolsa aždarha äpet ýylan görnüşinde şekillendirilýär. Arap sözlüklerinde-de aždarha şolar ýaly görnüşde gabat gelýär. Mysal üçin, Muhammet ibn Ebu Bekir er-Razi (aradan çykan wagty 1268-nji ýyldan soň) aždarihany ýylanyň äpet görnüşi hökmünde sypatlandyrýar.

• Hazyna goraýjylygy

Aždarhalaryň tapawutlanýan taraplarynyň birem hazyna goraýanlygydyr. Deňizlerde ýa-da gury ýerde hazynalaryň goragçysy hasaplanýan aždarhalar hakda köp sanly hekaýatlar bar.

Şol hekaýatlaryň birem Kábäniň aşagynda saklanýandygy aýdylýan hazyna (خِزَانَةُ الْكَعْبَةِ) hakdadyr.

Guýa salnyp saklanýan hazyna dürli jowahyrlardan we gymmatbahaly daşlardan ybarat eken.

Aýtmaklaryna görä, yslamdan öň birtopar adam şol hazynany ogurlamaga synanşypdyr.

Jizräniň Uly metjidinde aždarda motiwli gapynyň tokmagy

• **500 ýyllap Kábäni goran aždarhanyň rowaýaty**

Ogurlyk synanşygy aždarda hekaýatynyňam başlangyjyny emele getiripdir.

Taryhçy Ezraki (aradan çykan wagtyň 864-nji ýyldygy çaklanýar) «Ahbâru Mekke» atly eserinde ogurlyga synanşyk hakda Allanyň «arkasy gara, garny ak, owlak kelleli ýylany» ugradandygyny we onuň 500 ýyllap Kábäni gorap saklandygyny aýdýar.

«Kim erbet niýet bilen ýanaşsa, heläk boldy. Käbede duran zady ogurlamaga hiç kimiň bogny ysmady».

(«Ahbâru Mekke», 87)

Adamlar tarapyndan her gün esewan edilýän aždarda gündizlerine daşaryk çykyp, gijelerine hinine çekilýärdi.

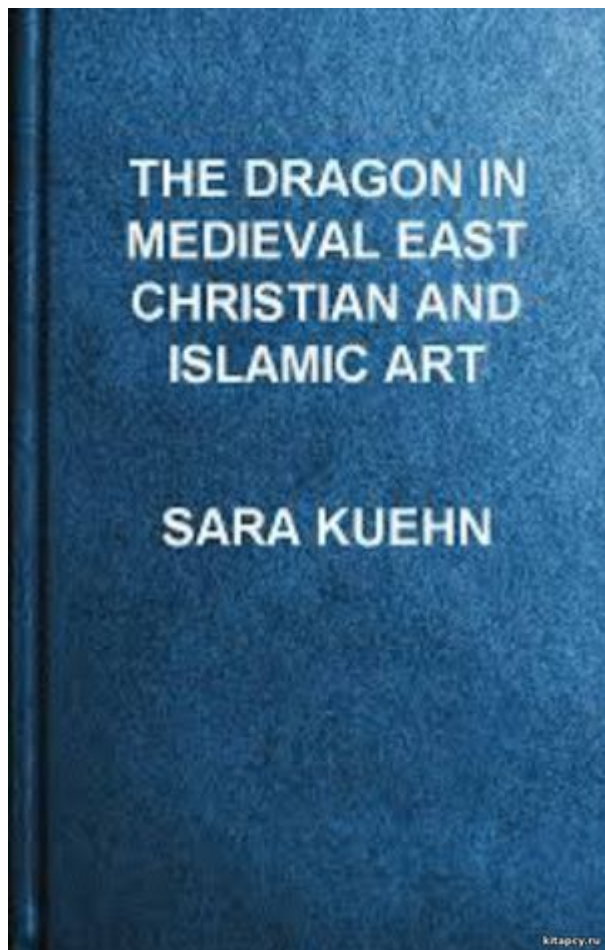
Hezreti Alyny aždarha bilen urşup durka şekillendirýän miniatýura

Ýüzlerçe ýyllaryň dowamynda Kábäniň hazynasyny gorap saklan aždarha şol sanda Kábä zyýan berilmeginiňem önüni alýardy.

Hekaýatyň soňky böleginde nesibäniň nädip kureýşlileriň haýryna çüwüşü gürrüň berilýär.

Bir gün kureýş taýpasy Kábäni abatlajak bolanlarynda, goragçy aždarha binany ýykjak bolýandylar öýdüp olara ýol bermeyär. Şonuň üçin kureýşliler Hudaýa Kábäni abatlamaga rugsat bermegi üçin doga edýärler.

Yzyndan «arkasy gara, garny ak, aýaklary altynsow» bir guş gelip aždarhany alyp gidýär.

- **Aždarha simwol hökmünde**

«The Dragon in Medieval East Christian and Islamic Art» atly kitabyň awtory Sara Kuen aždarhanyň özgerişi we geçiş döwürlerini simwolizirleýändigini nygtaýar.

Şuny esas edip alanymyzda, Mekgede kureýş döwrüniň başlangyjy aždarha hekaýaty bilen simwolizirlenýär.

Hekaýatyň ahyrynda kureýşiň dogasy bilen bir guşuň uçup gelip, aždarhany alyp gitmegi-de täze döwrüň başlandygyny habar berýär.

«Görogly» eposynyň «Göroglynyň öýlenişi» şahasynda Göroglynyň
Agaýunusy almaga gidende aždarha bilen tutluşygyny
şekillendirýän surat / «Görogly», «Türkmenistan» neşirýaty,
Aşgabat-1990 ý. Suratçy W.Kogdin

Şeýdaýynyň «Gül-Senuber» dessanynyň sahaby / Senuber ýoluny kesen aždarha garşy söweşýär

• **Çeşmeler:**

- al-Rawi, Ahmed K.. «The Religious Connotation of the Islamic Dragon» Fabula, vol. 53, no. 1-2, 2012, 82-93.
- Muhammed b. Abdullah el-Ezrakī, Aḥbâru Mekke ve mâ câ'e fîhâ mine'l-âsâr (nşr. Rüşdî Sâlih Melhas), I-II, Beyrut 1399/1979.
- Kuehn, Sara (2011), «The Dragon in Medieval East Christian and Islamic Art», Brill.

Ömerjan KAÇAR / @beskuvalefendi

Ýekşenbe, 28.08.2022 ý. Mistika we fantastika